EBÛ İSHÂK EL-FEZARÎ

İslâm âlimlerinin büyüklerinden. Adı İbrâhîm bin Muhammed el-Hâris bin Esma İbn-i Hârice el-Fezârî el-Kûfî'dir. Künyesi, Ebû İshâk'dır. Kûfe'de doğdu. Şam'a geldi ve orada hadîs ilmini öğrendi. İmâm-ı Evzâî'nin zamanında bulunan ve ondan ilim tahsil eden zâtlardandır. İmâm-ı Evzâî'nin sohbetlerine devam etti. Tabiînden Humeyd et-Tavîl, Ebî Tıvâle, Ebî İshâk es-Sebîî, İmâm-ı A'meş, Mûsâ bin Ukbe, Yahyâ bin Saîd el-Ensârî, İmâm-ı Mâlik, Şu'be bin Haccâc, Süfyân-ı Sevrîve daha birçok zâtlarla görüşüp, onlardan ilim öğrendi ve hadîs-i şerîf rivâyet etti. Muâviye bin Amr, el-Ezdî, Zekeriyya bin Adiy, Ebû Üsâme, Muhammed bin Selâm el-Biykendî, İbn-i Mübârek, Muhammed bin Kesir el-Masîsî, el-Müseyyeb, hocalarından İmâm-ı Evzâî ve başka zâtlar kendisinden rivâyetlerde bulunmuşlardır. Hadîs ve fıkıh ilminde imam, sika (güvenilir) sâlih bir zât olup, her hâli sünnete uygundu. Peygamber efendimizin (aleyhisselâm) sünnetine bağlılığı o derece fazla idi ki, bulunduğu memleketin sınırları dâhiline bir bid'at sahibi girse, derhal dışarı çıkarttırırdı. Beyrut ve civarında bulundu. İnsanlara edebi ve Peygamber efendimizin (aleyhisselâm) sünnetini öğretti. Sonra Bağdâd'a gitti. Halife Hârûn Reşîd kendisine çok iltifât ve ikramlarda bulundu. Orada bir müddet kaldıktan

sonra, Mopsueste şehrine yakın bir yere yerleşti ve orada vefât etti. Vefâtında müslümanlar öyle üzüldüler ki o zamanda, başka hiçbir şeye bu kadar üzülmemişlerdi.

Vefât târihini Ebû Dâvûd 185, İmâm-ı Buhârî 186 ve İbn-i Sa'd 188 olarak rivâyet etmişlerdir. Siyer ve Megazi ilmine âit, Kitâb-us-siyer, fil-ahbâr vel-ehdâs adlı iki cildlik bir eseri mevcûttur.

İmâm-ı Şafiî (radıyallahü anh) bu eseri çok beğendiğinden aynı usûlle kendisi de bir eser yazmıştır.

Ebû İshâk el-Fezârî'den sonra gelen pek çok âlim, O'nun ilminin ve fazîletinin çokluğunu bildirip, medh etmişlerdir.

Sa'îd-i Cevherî, Ebû Üsâme'ye sordu: "Fudayl bin Iyâd mı yoksa Ebû İshâk Fezârî mi daha yüksektir?" Ebû Üsâme cevâbında buyurdu ki; "Fudayl bin Iyâd'ın kendisine faydası çoktur. Ama, Ebû İshâk insanlara çok faydalıdır. Çünkü çok kimselerin kurtulmasına sebep olmuştur."

Hazreti Ebû İshâk el-Fezârî, dünyâ malına mevkiîne ehemmiyet vermeyip, sarayları, câriyeleri terk etti. Tenhâ yerlerde sâde olarak yaşamayı tercih etti. Ebû İshâk, Ehl-i sünnet bilgilerini yayarak, hakîkî müslümanlara yardım ederdi. Doğru yoldan kaymış olan bid'at sahiplerine, nakle dayanan vesîkalarla cevap vererek sustururdu.

Fudayl bin Iyâd hazretleri buyuruyor ki; "Rü'yâmda Peygamber efendimizi gördüm. Oturuyorlardı. Yanlarında, oturulacak boş bir yer vardı. O yere oturmak üzere yaklaştım. Bana buyurdu ki, "Bu boş yer Ebû İshâk Fezârî içindir."

Hârûn Reşîd bir gün, Ebû İshâk el-Fezârî'ye; "Ey Şeyh!. Sen bana en yakın olanlardansın" deyince, buyurdu ki: "Sana çok yakın olmak, acaba kıyâmette, Allahü teâlânın huzûrunda bana bir fayda sağlıyacak mı?"

İlmi o kadar yüksekdi ki, kendi hocalarından, İmâm-ı Evzâî (radıyallahü anh) Ondan hadîs-i şerîf rivâyet etti. İmâm-ı Evzâî hazretleri bir gün bir hadîs-i şerîf okudu. "Bu hadîs-i şerîfi kimden dinlediniz?" diye soranlara: "Doğruların doğrusu olan Ebû İshâk el-Fezârî'den dinledim" buyurdu.

Yine bir gün, İmâm-ı Evzâî hazretleri, İmâm-ı Fezârî hazretlerine mektûb yazmak istedi. Kâtibini çağırdı. "Mektûba önce onun ismini yaz, çünkü O, benden daha hayırlıdır" buyurdu.

Abdurrahmân bin Mehdî buyurdu ki, "İmâm-ı Evzâî ve İmâm-ı Fezârî hadîs ilminde birer imamdırlar. Onların rivâyet ettikleri hadîslerin sıhhatine, hiç düşünmeden, rahatlıkla emîn olabilirsiniz."

İslâm âleminde, namaz vakitlerini anlamaya yarayan usturlab âletini ilk yapan ve kullanan zât, Ebû İshâk el-Fezârî hazretleridir.

İmâm-ı Fezârî'den gelen bir rivâyete göre, İmâm-ı Hasen bin Ali'ye (radıyallahü anh) soruldu ki "Sen Resûlullahın (aleyhisselâm) zamanında bulundun. Bize, ondan duyduğun bir şeyi söyle de bereketlenelim." Hazreti Hasen buyurdu ki: "Resûlullah'dan işittim buyurdu ki: "Seni şüpheye düşüren her şeyi terk et. Çünkü şer şüphelidir. Hayır ise rahatlıktır, se'âdettir"ve O'ndan beş vakit namazı ve her namazdan sonra okuduğum şu duâyı öğrendim. "Yâ Rabbi! Hidayete erdirdiklerinle beraber beni de hidâyete erdir. Afiyet verdiklerinle beraber bana da afiyet ver. Yüzlerini hayra çevirdiğin kimselerle beraber benim de yüzümü hayra çevir, ihsân edip, bana verdiğin her şeyi mübârek eyle. Takdîr ettiğin şerlerden beni muhafaza eyle. Sen her şeye hükmedersin. Lâkin sana hiçbir şey hükmedemez. Sana hamd ederim, ta'zîm ederim Allahım."

Ümmü Süleym dedi ki; "Yâ Resûlallah! Ben de, sizinle beraber gazâya çıkmak istiyorum." Peygamber efendimiz (aleyhisselâm) buyurdu ki; "Yâ Ümmü Süleym, Allahü teâlâ kadınlara, cihâda gitmeği emretmedi." Bunun üzerine o kadıncağız, "Yaralıları tedâvi ederim. Su taşıyıp Eshâb-ı kirama dağıtırım" dedi. Bunun üzerine Peygamber efendimiz (aleyhisselâm) "Peki öyleyse aynen dediğin gibi yap" buyurdu.

Ebû İshâk el-Fezârî'nin (radıyallahü anh) rivâyet ettiği hadîs-i şeriflerden ba'zıları: **"Kıyâmet günü insanların en şerlileri, iki yüzlülük yapanlar olacaktır."**

"Sizden biriniz, uzun bir yolculuktan döndükten sonra, vakit gece yarısını geçmişse evine gitmesin. Sabah olunca gitsin."

"Her biriniz, ana rahminde, kırk gün meni olarak kalır. Sonra Allahü teâlâ onu kan pıhtısı haline getirir ve kırk gün de öylece kalır. Sonra bu kan pıhtısı bir lokma et şekline gelir ve

kırk gün öylece kalır. Sonra Allahü teâlâ bir melek gönderir ve o meleğe şu dört kelimeyi yazması emredildi ki, o dört kelime o kimsenin ameli, rızkı, eceli ve Cennetlik veya Cehennemlik olduğudur. Bundan sonra Allahü teâlâ ona rûh verir (Cenin canlanır)...”

“Hafaza melekleri, insanın işlediği her şeyi tesbit eder, yazarlar.”

Bir muharebe esnasında, kargaşalıkta müşrik çocuklarından ba’zıları telef olmuştu. Bu durum Peygamber efendimize ulaşınca, “Çocukları öldürmeyin!” diye üç defa tekrarladılar. Bir kimse, “Yâ Resûlallah! Onlar, müşriklerin çocukları değiller mi?” Peygamber efendimiz buyurdu ki; “Sizin en iyileriniz dahi müşriklerin çocukları değiller mi idi? Her çocuk İslâm fıtratı üzerine doğar. Sonra onu anaları, babaları, yahûdi ve hıristiyan yapar.”

“İçinde oruç tutulacak ve sâlih ameller işlenecek günler içerisinde, Allahü teâlâ katında, Zilhicce’nin ilk on günündekilerden daha sevgilisi yoktur” buyurduğunda orada bulunanlar, “Yâ Resûlallah, Allahü teâlâ yolunda cihad da mı ondan sevgili değildir?” diye sordular. Cevâbında; “Allahü teâlâ yolundaki cihad da ondan sevgili değildir. Ancak, malı ve canı ile beraber cihad için çıkıp da, geriye hiçbir şey bırakmaksızın, bu uğurda mal ve canını feda eden kimse müstesnadır ve Allahü teâlâ katında daha sevgilidir” buyurdular.

Ebû İshâk el-Fezârî (radıyallahü anh) buyurdu ki; “Ba’zı kimseler, insanlar tarafından medh olunmayı seviyorlar. Halbuki, Allahü teâlânın rızâsı yanında, insanların övmelerinin, sinek kanadı kadar kıymeti yoktur.”

“Bir ni’mete kavuşan kimse (Elhamdülillahi alâ külli hâl) duâsını okursa, o ni’mete şükretmiş olur. Bir musibetle karşılaşınca bu duâyı okursa, o musîbete sabretmiş olur.”

□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□

1) Hilyet-ül-evliyâ, cild-8, sh. 253

2) El-A’lâm, cild-1, sh. 59

3) Tehzîb-üt-tehzîb, cild-1, sh. 153

4) Tezkiret-ül-huffâz, cild-1, sh. 283

5) Şezerât-üz-zeheb, cild-1, sh. 307